

1914

ს. რ. კობახიძე F

№ 26

29 თებერვალი 1914 წ.

გიორგი ბერიძის საზოგადოება

წლიური ფასი

== 3 მან. ==

საზოგადოებრივი საზოგადოება

წლიური და სალიტერატურო შუროლი

წელიწადი მესამე

ცალკე ნომერი 5 კაპ.

რედაქცია ღიაა 9-3 საათ

მისამართი: თბილისი, გაბაევსკი პერ. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპუტისა: თბილისი კლდე.

შექვირი ქართულად!

გამოცემა ივანე მაჩაბლის თარგმანებისა.

მიიღება ხელის მოწერა ივ. მაჩაბლის მიერ ნათარგმნ

შექვირის

რვა ტრადიციის გამოცემაზე: (ჰამლეტი, ოტელო, მეფე ლირი, მაკბეტი, იულიოს კეისარი, ანტონიუს და კლეოპატრა, კორიოლანოს და რიჩარდ მესამე). — გამოცემა იქნება ერთ წიგნად და შეიცავს ათასამდე გვერდს, დიდი ფორმატისას. გამოცემას დაერთვის ბიოგრაფიები შექვირისა და ივანე მაჩაბლისა და მათივე სურათები. ფასი ხელის მოწერით: 3 მან. შემდეგ ფასი გადიდებული იქნება. ვისთვისაც ერთად ფასის გადახდა სამძიმოა, — მათთვის ხელის მოწერა განაწილებულია სამს ვადად: პირველი შემოსატანი — 1 მან., მეორე — პირველ ნომბერს — 1 მ., და მესამე — 1 მ. 7 იანვარს 1915 წელს.

წიგნი დარიგდება 1915 წელს თებერვლის განმავლობაში. ხელის მოწერა მიიღება თბილისში: ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრც. საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში და გამომცემლის საკუთარ ბინაზე (ოლგას ქუჩა 52), და ქუთაისში მთავრიშვილისა და ოცხელის წიგნის მაღაზიებში.

გამომცემელი: კნ. ანასტასია ალექ. ასული მაჩაბლისა.

1. პეტაური. 2. მასუხი ვა'ხ. „იმპეროს“. — რ. გ — ეხი. 3. მ რ ე ს ა. 4. პე-
დაგოგის ნამუში. — ი. ა — შვილისა. 5. წყალი. — დ. ვაჩნაძისა. 6. საზოგადოება-
ს ა რ ჩ მ ვ ი: ნა ჩვენში. — * * — ხა. 7. რას ამბობენ ციფირება. — ეკალისა. 8. კრწანთის მუ-
შაკთა დაჯილდოება. — კოოპერატორისა. 9. ერთგული უძღურება და მისა სავა სა-
ხე. — შალვა ჯ — ძისა. 10. ხარკვა. ჩვენი ფესტა.

რ ე დ ა ქ ც ი ი ს ა გ ა ნ

სხვა და სხვა მიზეზების გამო, რედაქცია იძულებულია შეახერხოს გამოცემა ქურონა-
ლისა ენკენისთვემდის. დაკლებულ ნომრების მაგიერ, ხელის მომწერთ დაურთიკლებათ
როგორც შარშან ზრემია.

თბილისი 29 თიბათვე

დღევანდელ ჩვენს ნომერში დ. ვაჩნაძე უბ-
რუნდება ხელახლად იმ ფრიად საყურადღებო სა-
კითხს, რომელიც აღძრა ჩვენმა ჟურნალმა ჯერ კი-
დეც შარშან — სარწყავსა და სასმელი წყლის საჭი-
როებას ჩვენი სოფლებისათვის. შარშან პრესაც და
სპეციალური დაწესებულებანიც, რომელთაც პირდა-
პირ შეეხებოდა ეს საკითხი — ცოტა არ იყოს, უგუ-
ლოდ შეხვდნენ ჩვენ მიერ წამოყენებულ საფრთხეს,
რომ საშინელ მომავალს გვიქადის უწყალოობა; ნა-
მეტნავად იმის შემდეგ, რაც მთავრობამ განიზრახა
მულანის ველისათვის დაშრეტა მტკვრის მთელი რა-
იონისა, ე. ი. მტკვრისა და მისი შერთული წყლე-
ბისა. მართალია, ქ. ს. — სამეურნეო საზოგადოებამ და
ზოგმა კერძო ინიციატორმა დაგზავნა კაცები, ინ-
ჟინრები ადგილების და მათი წყლების გამოსაკვლე-
ვად, მაგრამ ჯერჯერობით პრაქტიკულად არც ერ-
თი საქმე არ დაწყებულა, თუმცა ჯერ შარშანვე
უთითებდნენ ისეთ აუცილებლად დასაწყობ საქმეებ-
ზედ, როგორც არის მაგ. დიღმის მინდორის მორ-
წყვა მტკვრიდან, ან მისაქციელისა — არაგვიდან.

წრეულს ამ საშინელ საფრთხეზედ კიდევ იყო
მიქცეული ყურადღება პრესისა, მაგრამ როდესაც არა
სჩანს თუ ქართველ საზოგადოების გულში როგორი

ცეცხლის ასოებით ამოიჭრა -- უწყელოობის საფრთხე.
ჩვენის ღრმა რწმენით, ის ქვეყანა, რომლის
ბედი სოფლის მეურნეობაზედ იყო, არის და ყო-
ველთვის იქნება დამყარებული; რომლის საწარმოვო
ძალები, ვაჭრობა-მრეწველობა და სხ განსაკუთრე-
ბით უხვ საზრდოს იპოვნიან იმავე მიწაში, რომე-
ლიცა ზრდის უკიდურეს ჩრდილოეთის და სამხრე-
თის შუა აღმომცენ ყველა მცენარეს; რომელიც
უხვადა ჰკვებავს ყოველგვარ მატყლეულობის,
რძის, ყველის და კარაქის მომცემ საქონელს; სა-
დაც უხვად იფურჩქნება მცირედი ხელის შეწყობით,
აბრეშუმეობა, მეფუტკრეობა, ფრინველის მოშენე-
ბა და სხვა და სხ. — ის ქვეყანა, ვამბობთ, მოით-
ხოვს განსაკუთრებულ ყურადღებას წყლისადმი.

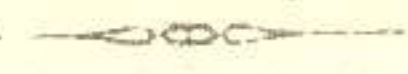
მართალია, ყველა ჩამოთვლილ დარგის ასა-
ყვავებლად ერთგვარადაა საჭირო წყალი, მიწა, ჰაე-
რი და მზეც. მაგრამ უკანასკნელნი თავისით ყველ-
გან არიან, წყალი კი ის განსაკუთრებული ელემენ-
ტია, რომელიც კაცმა უნდა მოიყვანოს იქ, საცა
ბუნება თანაბრად არ ანაწილებს.

ხალხში პროპაგანდით, კერძო მემამულეთა,
საზოგადოებათა და დაწესებულებათა შეთანხმებით,
აუცილებლად უნდა შეიქმნეს ის ზნეობრივი ძალა,

რომელიც დასძლევდეს ყველა დაბრკოლებას და აღადგენდეს იმ ძველ ქართულ უფლებას, რომლის ძალითაც „წყლისათვის ეკლესიასაც კი გასჭრიანო“. თუ ჩვენს წინაპრებს, რომელთათვისაც ეკლესია უმაღლესი ზნეობრივი ტაძარი იყო, ასე კარგად ესმოდათ წყლის მნიშვნელობა, თუ მათგან თითქმის ყველა მდინარეების ხეობანი (ალაზნის, არაგვის, ლიახვის, თეძმის და სხ.) დასერილი იყო არხებით, რომელთაც დღესაც ეტყობათ გიდრავლიკის ყველა კანონთა ცოდნა, — უფრო რე დღესაც უნდა გვესმოდეს ის აუცილებელი საჭიროება რომელსაც წარმოადგენენ არხები და სარწყავი წყლები.

უკანასკნელ დროს ჩვენი ქვეყნის ყველა კუთხეში თითქო შეიგნეს სასმელი წყლის საჭიროება და ხშირად გვესმის ხოლმე: ამა და ამ სოფელმა გაიყვანაო, მაგრამ სარწყავი წყლების ბედი ჯერ შეჩერებულია ერთ ალაგას. დრო კი არის, მეტად საჩქაროა შეუდგეთ ამ საკითხის პრაქტიკულ გადაწყვეტას, რადგან საყოველთაო გეგმის შესამუშავებლად უკვე დროს არ გვითვალისწინებენ. ამ საკითხში მაინც ნუ მოვიქცევით ისე, როგორც ქართველებს გვჩვევია: ურემი რომ გადაბრუნდება, გზა მაშინ გამოჩნდებაო; მით უფრო, რომ დღევანდელი ურემი ისეა გადაღრეცილი, რომ გადაბრუნებამდე ბევრი აღარა უკლიარა.

პასუხი გაზ. „იმერეთს“

როდესაც წარსულ ნომერში ვსწერდით „ქართველ აღარმისტებზედ“, ჩვენ მოველოდით ჩვენი თანამოაზრე „იმერეთის“ პასუხს, მაგრამ „მონასტრის არევამდე“ საქმის მიყვანა ჩვენ არ გვიკისრია.

ჩვენ გარკვევით ვადექით იმ აზრს, რომ „ყველა ნეიტრალური დაწესებულება მოვალეა კარი გაულოს ხალხის უმრავლესობას და რადგან ამჟამად საზოგადოებრივი აზრი სხვა და სხვა მიმართულებათა ხელშია, ყველა მიმართულებას უნდა ჰქონდეს თავისი ხმა საერთო, ნეიტრალურ ნიადაგზედ“.

ამ მთავარი დებულების დამტკიცებისათვის იყო საჭირო მოყვანა ჩვენი სხვა მოსაზრებისაც, რომ ისეთი ნეიტრალური ასპარეზი, როგორც არის ქ. შ. წ. კ. გ. ს., როგორც სამართლიანად

შენიშნავს გაზ. „იმერეთი“, — „პოლიტიკური ბრძოლის მოედნად“ არ გადაიქცეს. ჩვენ არ გვითქვამს, რომ ს.-დემოკრატები არიან ერთადერთი მესვეურნი და წარმომადგენელი ქვეშაობის დემოკრატიისა და მათ უნდა ჩაუგდოთ ხელში ქ. შ. წ. კ. გ. საზოგადოება. პირიქით, სწორედ იმიტომ, რომ **შეუძლებლად და მავნებლად** მიგვაჩნია ისეთი საერთო ეროვნულ-კულტურული საქმის, — როგორც არის ქ. შ. წ. კ. გ. საზოგადოება — რომელიმე განსაკუთრებული მიმართულების ხელში ჩაგდება, ჩვენ ვემხრობით იმ აზრს, რომ ყველა მიმართულებას უნდა ჰქონდეს ადგილი ამ დაწესებულებაში.

ამას უფრო ბეჯითად ვიტყვით ეხლა, გაზ. „იმერეთის“ (№ 87) გამოსვლის შემდეგ, საცა იგი ამბობს: „პირიქით, ჩვენ თუ ბლოკი უნდა შევკრათ, ისევ „სანთარებთან“, რადგან ეროვნულ ავტონომიას აღიარებენ“. ამ პოლიტიკური მოსაზრებით არასოდეს არ შეიძლება ვიხელმძღვანელოთ კულტურულ დაწესებულებაში, თუ არა გვსურს გავყინოთ ყოველი საქმე ისეთ „მკვდარ წერტილზედ“, რომელზედაც გაყინულია დღეს ბევრი ჩვენი კულტურული დაწესებულება. საერთო ეროვნულ საქმეებში — პარტიულ და პოლიტიკურ მოსაზრებათა შეტანა — დიდ შეცდომად მიგვაჩნია ყველას, ნამეტნავად უკიყინებთ ამას სოციალ-დემოკრატისა და ახლა ჩვენვე შეუწყობთ ამას ხელი — ეს ვერაფერი გონიერება იქნებოდა ჩვენის მხრით. რაც შეეხება იმ შიშს, რომ დასელები რასაც ჩაიგდებენ ხელში, იქ აღარავის დააყენებენო — ეს ჩვენ არ გვაშინებს: ჯერ ერთი ისინიც დაინტერესებულნი არიან საზოგადოების არსებობაში და მაშასადამე თვითონ ძირს არ გამოუთხრიან წინდაუხედავი საქციელებით და მეორეც, საკითხი სწორედ იმაშია, რომ ერთს მიმართულებას არ უნდა ჰქონდეს ჩავარდნილი ხელში ეს დაწესებულება.

ჩვენ არ გვაშინებს არც ის მოსაზრება, ვითომ დასელების შეტევა რომელიმე ეროვნულ საქმეში, სიმპატიას დაუკარგავს საშუალო, ან მდიდარ წრეებისას. სიმპატია ყველა წრეებისა დამოკიდებულია საზოგადოების მოქმედება-უნარიანობასა და მის საჭიროებაზედ და თუ დასელები ნამდვილ მუშაკების სახით შეეწევინა საზოგადოებას ისევე, როგორც ყველა სხვანი ვართ მოვალენი, და არა მარტო პარტიულ ჟინის და ენის ქაეილის მოტრფიანებით, — სიმპატია მთელი ერისა მარტო გაიზრდება და გაღონიერდება. ამას ისიც უნდა დაერთოს, რომ საქველ-მოქმედო სიმპატიასთან, შესაძლებ-

ლია, საქმიანი სიმბატიატ მოემატოს და უკანასკნელი წლების უძლურება გადალახული იქმნეს.

ჩვენ სრული იმედი გვაქვს, რომ გაზ. „იმერეთი“ ამასთანავე უარპყოფს თავის მოსაზრებას: „ჯერ განაციონალისტდნენ და მერე გაუღებთ მათ ხსენებულ დაწესებულებათა კარებს“. ასეთმა ბიუროკრატიულმა ფორმულამ: „ჯერ დამშვიდება, მერე რეფორმებიო“, შეიძლება სწორედ იმ დროს შეგვასწროს, რომელსაც ესწრობა ბიუროკრატია: კარების ჩაღობვას. მაშინ როდესაც, ჩვენის აზრით, სწორედ ასეთი კარების ჩაკეტვა ჰქმნის იმ გაუვალ კედელს, რომელიც შენდება ეროვნულ დემოკრატიასა და ს.-დემოკრატიას შორის.

როცა ს.-დემოკრატია არ ტრიალებს ეროვნულ საქმეების ფარგლებში, ის ვერ იძენს ვერც სიყვარულს, ვერც ცოდნას ამ საქმეებისა და საკითხებისას, იგი ვერ ეცნობა ათასგვარ საკულტურო ჰირვარამს და მაშასადამე, როგორც ფრინველი ვერ ისწავლის ფრენას, თუ არ ფრენით, ისინიც ვერ ისწავლიან ეროვნულ შემეცნებათა გაზიარებას, თუ არ ეროვნულ საქმეში ტრიალით. და რომ დასვლები ეროვნულად უკვე უბრუნდებიან თავის პირვანდელ ფორმულებს, რომელსაც ადგენენ ს.-დ. II ყრილობამდე — ამის საბუთები მრავალია იმისათვის, ვინც თვალყურს ადევნებს უკანასკნელ დროის აზრთა ევოლიუციას. ჩვენ გვჯერა, რომ გაზ. „იმერეთი“, როგორც ჩვენი თანამოზიარე, გულისყურით ასწონ-დასწონის ამ ტაქტიურ მოსაზრებათ და პრინციპიალურ განხეთქილების საგნად არ გახდის უბრალო საკითხს.

რ. გ.

წ რ ე ს ა

„სახალხო ფურცელი“ (№ 21) უსაყვედურებს „შრომას“, რა ჩემზედ მოიცალოო:

რამ გამოაწვია ასეთი ინტერესი გაზეთისა ფედერალისტებისადმი? უკვლახე უწინარეს ალბად იმან, რომ სხვისი გაკრიტიკება და ამით ერთნაირის „ბრძნობის“ სახელის მოხვეჭა მეტად ადვილი საქმეა. სხვა სხვის ომში ბრძენიანო, ხალხური ანდაზაა. რომ საკუთარი ძალა და შემოქმედება დაამტკიცო, დიარსება გამოიჩინო, ამისათვის ნიჭიჭაა საჭირო, ცოდნა, შრომის უნარი, მუყაითობა, საქ-

მიანობა და ეს ხომ უკვლახს არ შესწევს. სამაგიეროდ სხვისი მხილება სხვისი აბუხად ატდება, სხვისი დამცირება, უკადრისად ხსენება უკვლახს შეუძლიან, ამის ნიჭი უკვლახს შესწევს, ამას უკვლახ მოახერხებს, თუ ერთი ორი გულწინააღმდეგე იშოვნა უურის დამცდები, ანდა კალამი და ქაღალდი თუ ჩაივლო ხელში.

საკვირველია ის უტიფრობა, რომელიც სხვევია ზოგაერთ ჩვენებურ ინტელიგენტს: წაიკითხავს ორიოდე წიგნს, მოიკრავს შუბლზე სხვის ოარლიკს და უკვლახს უვიცს და უცოდინარს უწოდებს, თავისი თავი კი მეცნიერ — ფილოსოფოსად მიაჩნია! იმიტომ, რომ ესეც ადვილია საქმეა.

ეს საყვედური, ასეთი სწორი და მწყობრი უთუოდ იმიტომ მოუვიდა „სახალხო ფურცელს“, რომ თვით მაზედაა ზედ გამოქრილი. იმ განსხვავებით, რომ „შრომა“ გუშინდელი ღლაპია და „სახალხო ფურცელი“ მთელი წლობის განმავლობაში მარტოოდენ სოციალ-დემოკრატის და დასვლების გაკრიტიკებაში იჩენს თავის „ნიქსა“. განსხვავება იქნებ ისიც იყოს, რომ ეხლანდელი მისი ხელმძღვანელები „ორიოდე წიგნის წაკითხვასაც“ აღარ კადრულობენ, რადგან „თავისი თავი მეცნიერ-ფილოსოფოსად“ და მეცნიერულ სოციალიზმის ავგაროზებად მიაჩნიათ.

„თეატრსა და ცხოვრებაში“ დაბეჭდილია სიტყვა, რომლითაც, ქართულ დრამატიულ საზოგადოების გამგეობის თავმჯდომარემ, თავ. ნ. დ. ერისთავმა, ქართულ სცენის მოღვაწეთა პირველი ყრილობა გახსნა:

ბატონებო, ამ 64 წლის წინად ნეტარხსენებულმა გიორგი ერისთავმა პირველად მოაწყო ქართული წარმოდგენა, ამ 34 წლის წინად მისმა შვილმა, ნიჭიერმა დრამატურგმა დავით ერისთავმა პირველმა მიიღო მონაწილეობა ქართ. დრამატ. საზოგადოების დაარსებაში, და, აი, დღეს, მე, მათ თანამოგვარეს, ბედმა მარგუნა საქართველოს სცენის მოღვაწეთა პირველ კრების გახსნა...

ფრიად ორიგინალურია მართლაც ის მოვლენა ჩვენი თეატრის ცხოვრებაში, რომ პირველი ქართული წარმოდგენა მოაწყო თავ. გ. ერისთავმა, დრამატიულ საზოგადოების დაარსებაში პირველი მონაწილეობა მიიღო დ. ერისთავმა და ქართულ სცენის მოღვაწეთა პირველი ყრილობაც თავად ნ. ერისთავმა გახსნა.

ჩვენ მუხლს ვიდრეკთ გიორგი და დავით ერისთავების წინაშე, რომელთაც შეჰქმნეს ქართული თეატრი, მაგრამ, ჭეშმარიტად, ჩვენ ვერ გაგვიგია ბედის ხუმრობა, რომელმაც ქართული სცენის მოღვაწეთა პირველი ყრილობის გახსნა ისეთ თავად ერისთავს არგუნა, რომელსაც არავითარი დამსახურება არ მიუძღვის ქართული საზოგადოების და, ნამეტნავად, ქართული თეატრის წინაშე.

თავადი ნ. დ. ერისთავი შორცხვადა ბრძანებს, ყრილობის გახსნა „ბედმა მარგუნაო“ მაგრამ გვაგონდება რა წარსული არჩევნები გამგეობისა, ჩვენ ვიცით რა ხასიათისა იყო ეს „ბედი“. ეს „ბედი“ ის თავ. ნ. დ. ერისთავი იყო, რომელიც ჯარასავით დატრიალდა, რომ გამგეობის წევრობა რგებოდა და ვალ. გუნიასა და ფედერალისტურ სიის წყალობით ერგო კიდევ. ჩვენ არც ის დამსახურება ვიცით თავ. ნ. ერისთავისა, რომლის გულისთვისაც გამგეობის კოლლეგიამ იგი თავმჯდომარის ამხანაგად აირჩია. დანარჩენი კარიერა თავისთავად მოხდა. გამგეობის თავმჯდომარე თავ. პ. თუმანიშვილი თბილისიდან წავიდა და მისი ადგილი თავ. ნ. ერისთავმა დაიჭირა. აი, ამ „ბედმა“ არგუნა თავ. ნ. ერისთავს ის საპატიო როლი, რომ „ყოფილმა პრისტავმა“ გახსნა სრულიად საქართველოს სცენის მოღვაწეთა ყრილობა.

ჭეშმარიტად, რომ თავ. ნ. ერისთავი ბედის კაცია! ასეთი კარიერა შჩედრინის პოლიცემისტრსაც არ მოსიზმრებია!...

პედაგოგის ნიმუში

არ დამშვიდებულა ქართული საზოგადოება ჯერ იმ შინაგან კრიზისისაგან, რომელსაც განიცადის თბილისის სათავად-აზნაურო გიმნაზია, რომ გაზეთებმა მოგვიტანეს საშინელი ამბები ქუთაისის სათავად-აზნაურო გიმნაზიის აკლებისა.

სამოსწავლო ოლქისაგან გამოგზავნილი ნერვებ-აშლილი დეპუტატი კორიციკი ახდლილად უცხადებს უნდობლობას მთელი გიმნაზიის საადმინისტრაციო და საპედაგოგო გამგეობას, უდიერად ექცევა არა მარტო მას და შევირდებს, არამედ კანონებსაც და როცა უკიდურესობამდე მიყვანილი სკოლა აცხადებს პროტესტს ასეთ საქციელზედ, — დასჯილნი ისევ ისინი არიან, ვინც თავის თავზედ გამოს-

ცადა ბნ კორიციკის მოქმედება. უსამართლობა ამაზედ შორს სადღა წავა? სამოსწავლო უწყება, როგორც ყველა სხვა, გადაქცეულა თითქო ზედა და ქვედა ჩინოვნიკების ერთმანეთისაგან — მატონობა-ქვემდებარეობად, მასში არ არის გამეფებული სალი მოსიყვარულე პედაგოგიკის პრინციპი და ბ-ნი კორიციკი მარტო უკიდურესი გამომხატველია ამ სისტემისა, რომელიც გადატანილ იქმნა კერძო გიმნაზიაზედაც. იგი სიყვარულით და მეგობრულად კი არ მივიდა სასწავლებელში, არამედ მტრულად, როგორც „ნაჩალნიკი“ თავის მოხელეებთან და შეურაცხპყო იგი, თავისი უნდობლობით. რასაკვირველია, უნდობლობა დაბალ მოხელეებისადმი მაღალისაგან — ჩვეულებრივი მოვლენაა ჩვენს კურთხეულ ქვეყანაში, მაგრამ, როდესაც იგი ვრცელდება საზოგადო დაწესებულებაზედაც და ისეთს უხეშ ფორმებსაც იღებს, როგორც იგი გამოხატა ბ-ნმა კორიციკიმ, — იგი აუტანელი ხდება. ვერ აიტანა იგი გიმნაზიის პედაგოგიურმა საბჭომაც და ამისათვის დასაჯეს და დასაჯეს ორგვარად: დაითხოვეს დირექტორი და ინსპექტორი და ეგზამენების თავმჯდომარედ დანიშნეს ისევ... ბ-ნი კორიციკი; ის კორიციკი, რომელიც მიზეზი შეიქმნა იმ აუტანელ მდგომარეობისა, რაც ქუთაისის გიმნაზიას დაატყდა თავსა. ჩვენ გვესმის კიდევ: როცა ამბობენ. «კორიციკი იქნება უდიერად მოიქცა, უკანონოდაც, მაგრამ ამაზედ ჩივილი იყო საჭირო და არა პირდაპირ პასუხის გაცემაო» და ამით თითქო ამართლებენ (?) კიდევ ოცხელის და ხუნდაძის დათხოვნას, მაგრამ ჩვენ არ გვესმის პრესტიჟის ისეთი დაცვა, რომ თვით შეურაცხყოფელი არამცთუ არ გადააყენეს, პირიქით იგივე დანიშნეს თავმჯდომარედ. ეს უკვე დაცივნაა, შელახვაა თავმოყვარეობისა და უარესად გამწვავება, ისედაც ამაღელვებელ მდგომარეობისა. დაშოშმინების და სიყვარულით სიმშვიდის შეტანის მაგიერ, სამოსწავლო ოლქს შეაქვს ნერვიული ალტყინება სასკოლო საქმეში — ეს უკვე გადაცილებია არა მარტო პედაგოგიკის, არამედ ზნეობის საზღვრებისაც და პასუხს ვინ აგებს ამისას არავინ იცის, რადგან, ეტყობა, ბ-ნი კორიციკი — პასუხისგების გარეშე რჩება.

ყველა ეს არა სასურველი ამბავი ხდება იმ შევირდების თვალწინ, რომელთაც დანაშაული არაფერში მიუძღვით და უბრალოდ იტნაჯებიან; ისჯებიან, ყოველ შემთხვევაში სხვისა დანაშაულისათვის და არ არის ხმის ამამაღლებელი მოწაფეთა დასამშვიდებლად, მათი ყმაწვილური ფსიხიკის დონე-

ზედ დასაყვანად, რომ უბედურება მაინც არა და-
ტრიალდეს რა. მერე, მერელა შეიქმნება საჭირო
თითზე კბენანი და გვიანლა იქნება.

ი. ა—შვილი.

წყალი, წყალი...

სოფლის დღევანდელ მეურნეობის წინსვლა და გაფუჭრჩქვნა აუცილებლად დამოკიდებულია იმა-ზედ, თუ რა რიგად უზრუნველყოფილია მამული სარწყავი წყლითა. რასაკვირველია, ზოგს ამ ბანა-ლურ ფრაზის წაკითხვის შემდეგ გაეცინება და იფიქრებს კიდევ: ნეტა ვის არ ეცოდინება ეს უბრალო ქეშმარიტებაო? მაგრამ არის იმისთანა კუთხეები, სადაც ეს წარმოდგენილი არა აქვთ. მაგალითად რუსეთის უმრავლეს გუბერნიებში, ხალხმა ერობათა მეოხებით მარტო ეხლა შეიგნო, რომ ხელოვნურად მორწყვა მამულისა საჭიროა და აუცილებელი, რომ მან უკან, უკან არ დაიწიოს თავისი მოსავალით. 1904 წელს პენზის გუბერნიაში მოვიდნენ ერობის ინჟინერები და აგრონომები წყლის საკითხის გამოსარკვევად და სარწყავ არხების დასაქრელად. ხალხმა სასაცილოდ აიგდო ისინი და... ანტიქრისტიტებად მონათლა. „როგორ თუ, ღმერთი არ იძლევა წყალსა და თქვენ უნდა მოგვეცეთო!.“ ამბობდა რუსი გლეხ-კაცობა.

მართალია, ქართველი ხალხი ისე ჩამორჩენილი არ არის ამ საკითხში და არც ისე გულუბრყვილოა, როგორც მისი ჩრდილოეთის მეზობლები. პირიქით მეტად კარგათაც არის გაცნობილი და გამოცდილი სარწყავ არხებით თავის დედულ-მამულის დასერვის სიკეთეში. ამას მოწმობს შორეული წარსულიც საქართველოსი, როდესაც ამ 700 წლის წინად, თამარ-მეფის დროს, ვეებერთელა სარწყავ არხებით იყო გაქრილი ქართლი და კახეთი. მაგრამ ჩვენდა საამაყოდ ეს იყო წინად... ჩვენდა საუბედუროდ, როგორც საზოგადოთ ბევრი რამ ძველი და კეთილი, დღეს ეს არხები მიწითაა წაყრილი და მასთან ერთად სამარის მიწა მივაყარეთ ჩვენს სოფლის მეურნეობის წინსვლასაც. აბა შეიხედეთ დღევანდელ ქართულ სოფელში. ყველგან ერთს ამბავს გაიგებთ:

— წყალი გვაკლია, მოსავალი გვიხმება, მამული

უწყლოობით უქმად გვიგდია. ღმერთი გაგვიწყრა და ასე ვიხოცებით.

„ხალხო! რას უზიხართ გულხელ დაკრეფილი —წყრომით ვეუბნებოდი შეკრეფილ გლეხ-კაცობას ერთს სოფელში—აგე სამ ვერსზედ რამოდენა წყალი მოგიდით, გამოიყვანეთ არხები და მიაშველეთ თქვენს მამულებს.“

„რასა ბრძანებთ, ეგ რომ შეგვეძლოს ხომ ამ დამბალ წყალს არ დავლევდით. სასმელი წყალიც კი არ გვივარგა და ვერ გამოგვიყვანია, სარწყავზედ ვილა ჩივის. ამას მოხერხება უნდა, ბატონო, ფული, კაი ხელმძღვანელი და მაშინ საქმე გაკეთდება. ჩვენ კი საწყალი ხალხი, უცოდინარნი და უხერხონი, ღვთის ანაბარად გახლავართ“... მოსთქვამდნენ გლეხ-კაცები.

ეს მაგალითიც საკმაოა, რომ წარმოდგენილი გვექონდეს რის გამო ვართ ჩამორჩენილნი დღეს ამ საყურადღებო დარგს, რომელიც მეტად მნიშვნელოვანია ჩვენი ხალხის მეურნეობისათვის.

უხერხობა, უცოდინარობა, უხელმძღვანელობა.

მართალია, ამ პასუხსაც შეჩვეულნი ვართ საზოგადოთ. სადაც კი მიიხედავთ ყველგან წაწყდებით ქართულ უცოდინარობას, უხერხობას, უილაჯობას. მაგრამ როდესმე ხომ უნდა გავიღვიძოთ? როდესმე უნდა გავიცნოთ, შევისწავლოთ და შევიგნოთ ჩვენი საბედო საქმიანობა! კიდევ ათი წელიწადი ამნაირ ჩვენი ილაჯგაწყვეტილობისა და ინდიფერენტობისა და მორჩა ჩვენი საქმე... დაიღუპა ქვეყანა.

საქართველო სავსეა მდინარეებით, წყაროებით და იწვის კი „უწყლოობით“!.. ამიერ-კავკასიაში ჩვენს გარდა ყველა მუშაობს და მეცადინეობს, რაც შეიძლება მეტი წყალი გაიყვანოს თავისაკენ და ამით ჩვენი წყლებით თავისი საქმეებიც გამოაკეთოს; ჩვენ კი ამ სეირს შორიდან ვუყურებთ და ვწუწუნებთ.

ხვალ მუღანის უდაბნოს „მოღვაწენი“ აღმოსავლეთ საქართველოს მდინარეებს სრულიად შეპკრავენ (კანონის ძალით) და ერთს წვეთსაც აღარ დაგვითმობენ, ჩვენ კი ცხარე მოქმედების მაგივრად ვსხედვართ და... ვწუწუნებთ.

მაგალითად დარწმუნებული ვარ ქართველობის უმრავლესობას არც კი გაუგონია რომ ამ წლის ქრისტიშობისთვის 7-ში ამ მნიშვნელოვან საკითხის გამო „კავკასიის სამელიორაციო კრება“ იკრიფება, რომელსაც მიზნადა აქვს ამიერ-კავკასიის წყლებს

მოუაროს და ახალი გზები გაუკაფოს საირრიგაციო საქმეს.

უმეტესი ნაწილი ამიერ-კავკასიის წყლებისა საქართველოს ეკუთვნის... მაშასადამე უმთავრესად ქართველებმა უნდა იზრუნონ თავის კუთვნილებაზედ. ამისათვის კი საჭიროა ეხლავე სერიოზული და ბეჯითი მომზადება, რომ ამ კრებიდან მართლაც რაიმე სარგებლობა ვნახოთ და ჩვენი ქვეყნის მეურნეთა წრეებს მივეშველოთ.

არც ისე ღარიბნი ვართ სპეციალისტ მკოდნეებით, რომ გვარიანად ვერ წარვუდგეთ ამ კრებას და საბუთიანად არ დაეუმტკიცოთ, რომ მთავრობა მოვალეა მიეშველოს თავისი ხარჯით და ტექნიკური ძალებით ჯერ იმ პროვინციებს, რომლის მეურნეობას წყალი ეკუთვნის. და მასთან წარვუდგეთ შესაფერისი სტატისტიკური მასალებით რომ საქართველოს სჭირია აუცილებლად სარწყავი წყალი. ჩვენი დაწესებულებანიც — სამეურნეო საზოგადოება და საადგილ-მამულო კომისია ეხლავე უნდა შეუდგნენ ამ სტატისტიკურ მასალების შეკრებას. ეს მით უფრო ადვილია, რომ „სამელიორაციო კრების“ ბიურომ თავის ბიულეტენში, № 5, გამოაქვეყნა საანკეტო კითხვები, რომელზედაც სწორი პასუხის გაცემა მდიდარ მასალას მიაწოდებს ქართველ მომხსენებელს. თბილისის თავად-აზრაურობის წინამძღოლი თ-დი კ. ნ. აბხაზიც დიდ მონაწილეობას იღებს ამ საქმეში (როგორც ინიციატორი ხსენებულ კრების მოწვევისა და კომიტეტის წევრი) და დაუგზავნა ჩვენს პროვინციის დაწესებულებათ და მოღვაწეებს მოწოდებანი, სადაც მოითხოვს რომ ყველა შეგნებული ქართველი ყურადღებით მოეკიდოს ამ საქმეს და სწორი პასუხი გასცეს საანკეტო კითხვებზედ. ერთი სიტყვით, საჭიროა, რაც შეიძლება მეტი მასალის შეკრება დღევანდელ საქართველოს საირრიგაციო საქმის მდგომარეობის გამოსარკვევად. აქედან ნამდვილად გავიგებთ სად რა წყალი გვაკლია, რამდენი, რავარი მიშველება საჭირო და სხვა და სხვა.

იმედია, ყველა ვინც დაინტერესებულია ჩვენი სოფლის მეურნეობით და ეკონომიკით, მიეშველება თბილისელ მოღვაწეებს ამ ცნობებით. მომავალ „კავკასიის სამელიორაციო კრებაზედ“ ბევრი რამ შეგვიძლიან გამოვაკეთოთ და დაკარგული დავიბრუნოთ. თუ რასაკვირველია ძველმა სენმა არ დაგვძლია — უხეირობამ. მაგრამ, ვფიქრობ რომ ამ უკანასკნელი ათი წლის დუხჭირმა პირობებმა ჩვენი ცხოვრების გარშემო, დასძლიეს ეს სენი და ხეირი-

ანი გზაც გვიჩვენეს... გზა რეალურ და უნარიან მოქმედებისა. დღეს ჩვენი უნარი უნდა გამოვიჩინოთ საქართველოს სამელიორაციო საქმის მოგვარებაში.

ერქვეყნული

დღეს ჩვენი ლოზუნგი უნდა იყოს: წყალი — სარწყავი და სასმელი წყალი ქართულ სოფელს!

დ. ვაჩნაძე.

საზოგადოებანი ჩვენში

ისე წელიწადი არ გავა, რომ „თემის“ რედაქციამ აპილპილებული სურვილი არ გამოსთქვას, რომელიმე ახალი საზოგადოების დაარსებისა, სრულიად საქართველოს დასაცავად უბედურებისაგან და მის ასაყვავებლად მომავალში. ხან „ტურისტთა საზოგადოება“, ხან „გაქომგონთა და მეცნიერთა დამხმარე საზოგადოება“, ხან რა, ხან რა, აი დღეს ვინმე „პლატონ გ“-ს პირით „თემი“ საჭიროდა სცნობს „ქ. შ. კულტურის გამავრცელებელი საზოგადოება“ დაარსდეს, რომლისთვისაც პროგრამაც კი შეუმუშავებიათ თითქმის. ასეთი შეპილპილებული სურვილები, რასაკვირველია ყურადღების ღირსნიც არ იქნებოდნენ, რომ საზოგადო სენს არ წარმოადგენდეს ქართველებისას — ათასწიარ საზოგადოების შექმნა და... დამარხვა. რა კარგია, როცა კაცი თავისთვის ოთახში ზის, მოაგონდება ჩვენი ქვეყნის ყოველმხრივი გაჭირვება და... მაშინვე ისეთ „საზოგადოებას“ გამოაცხობს, რომელიც ან რომელიმე ერთ-ორ მხარეს გამოასწორებს ჩვენსას, ან პანაცეიად გახდება ყველა ჭირისაგანა. სურვილები ბევრია, ნაყოფი კი ცოტა. და ვერც კი ვამჩნევთ იმას, რომ ერთის მხარით ყველა ეს სურვილები საპნის ბუშტებივითა ჰქრებიან და მეორე მხრით ის არსებული საზოგადოებანიც, რომელნიცა გვაქვს — უკმ წერტილზედ იყინებიან, უსახსრობისა და უკაცურობის გამო.

ავიღოთ თუნდ ისეთი პოპულიარული საზოგადოება, როგორც არის წ. ა. გამავრც. საზოგადოება, რომელსაც საყოველთაო სიმპატია აქვს მოპოებული, რომელიც მან წელიწადია არსებობს და რომელის მოღვაწეობა მარტო უნდოდ სკოლების და მაზედ უფრო უნდოდ ბიბლიოთეკების გახსნაში გამოიხატება, უგემურად მომქმედ გამგეობისაგან.

ბრალი კი — უსახსრობაა, უკაცურობაა. ერთი და იგივე გამგე — ცხრა საზოგადოების და საქმის მწარმოებელია. ავიღოთ „სიტყვა-კაზმულ მწერლობის საზოგადოება“ — პირდაპირ სასაცილოა მისი მოქმედება: მიიღებს თავად-აზნაურობისაგან 800 მან. და გამოსცემს გრდემლს — ეს არის და ესა. ამისათვის კი საზოგადოება საჭირო არ არის: ამისათვის ერთი კაციც სრულიად საკმარისია. ესეც იმიტომ ხდება, რომ მისი გამგენიც ცხრა სხვა და სხვა საზოგადოების გამგენი და წევრები არიან და დრო არა ჰყოფნით, ხალისი აღარა აქვთ მოქმედებისა. ავიღოთ „ქართულ კულტურის მოღვაწეთა საზოგადოება“ თითქო რაღაცა ფხა გამოიჩინა, ერთი-ორი რაღაც მოხსენება და საღამოც გამართა და... მიიძინა, რადგან... სახსარი არა აქვს, კაცი არა ჰყავს...

არსებულ საზოგადოებათა რიგს რომ მივყვით ათი ფურცელი არ გვეყოფოდა და თუ ჩამოვთვლით პროექტებს, რომელიც ცხვება მალ მალე, თბილისსა, პროვინციასა და ქუთაისში, ან რუსეთსა და საზღვარ-გარედ ჩვენი ახალგაზრდობისაგან — ასიც არ იქნება სამყოფი.

რით აიხსნება ყველა ესა? ჯერ ერთი იმ თვალსაჩინო ნაკლით, რომლის წყალობით ყველა ქართველს უცება სურს ქვეყნის აშენება და წვრიმალ, ყოველდღიურ საქმეს გაურბის, როგორც ჭირს, რადგან უკანასკნელს გამუდმებული შრომა და ჯაფა სჭირია. თორემ განა არ ვიცით, რომ ყოველ ახალ საზოგადოებაში, ისევე როგორც ყველა უკვე არსებულში ისევე იმავე, სულ ერთსა და იმავე პირებს შევხვდებით? რად ვიტყუებთ თავს, რომ ახალ საზოგადოებაში, ახალ ძალებს შევიძენთ, ახლის ენერგიით შევიმოსებით. და თუ ძველ პირებს, ერთ წუთს ვიფიქროთ, შეუძლიანთ რისამე გაკეთება საზოგადოთ, დეე, ეს ენერგია უკვე არსებულ საზოგადოებას მოხმარდეს.

მეორე მხრით, ყველა წევრი ქართველი საზოგადოებისა თავის დანიშნულებას ინიციატორობაში ხედავს — მას არასოდეს არ უნდა და ვერ ეგუება უბრალო, „შავს“ საქმეს. ყველას პირველობა სურს და ეს განსაკუთრებული თვისებაა ჩვენის ინტელიგენციისა, რადგან იგი მთლად თავად-აზნაურულია; ქართველი თავად-აზნაურობა კი ისტორიულადაც მარტო წინამძღოლის როლს თამაშობდა. ამით აიხსნება რომ ძალიან ხშირად, მეტად ხშირად ჩვენი საზოგადოებანი, პარტიები და სხ. უჯარო ღენერლებად გადაიქცევიან ხოლმე, ხალხი არ მისდევთ

მათ. ისტორიულად თუ ისინი კარგი სარდლები იყვნენ — იმიტომ რომ **ომიანობა იყო და ხალხიც** დაინტერესებული იყო, ჩათრეული მტრის მოგერებაში, დღეს კი ჩვენს თავად-აზნაურულს საზოგადოებას ვერ მიუგვნია ჯერა **ბმზჭხჩხჩხჩხჩხ**, რომელზედაც მოსჩანდეს რაიმე მიმზიდველი, **ნამდვილ ხალხის მასისათვის**. თეატრის ყრილობანი, სოციალისტური მოძღვრება, უთვალავი საზოგადოებანი — ყველა ეს უცნობი ხილია მისთვის და საზოგადოების წარმომადგენელნი მარტო ერთმანეთს უზიარებენ თავიანთ აზრებს — ხალხის გულამდის იგი ვერ აღწევს. იმიტომ ჩვენ პრინციპიალურად უარვყოფთ ისეთი ახალი საზოგადოების დაარსებას, რომლის მიზანი და ფუნქციები შესაძლებელია იუარდიულადაც (ე. ი. წესდების მიხედვით) და ფაქტიურადაც განაწილებულნი იყვნენ უკვე არსებულ საზოგადოებათა შორის. „ქ. კულტურის გამავრცელებელი საზოგადოება“ სრულებით უტკივილოდ შეიძლება, თუ კი მართლა მას ეყოლებიან წევრები, **მომუშავე და არა მარტო მოლაქლაქე** — განაწილოს თავისი მოქმედება ორ უკვე არსებულ საზოგადოების შორის: „ქ. შ. წ.-კ. გამავრცელებელისა“ და „ქართულ კულტ. მოყვარულთა საზოგადოებისა“. პირველს შეუძლიან იკისროს გამომცემლობაც და გავრცელებაც წიგნებისა, მეორეს — დანარჩენ მიზნების განხორციელება.

თუ ახალ საზოგადოებათა ინიციატორები მართლა მოწადინებულნი არიან საქმის გაკეთებას და ქვეყნის შევლას — ყოველთვის უმჯობესია თვით ახალ საზოგადოების დაარსებისათვის საჭირო ენერგია — უკვე არსებულებში გამოიჩინონ და მათს ღონღილით სვლას ახალი სული ჩაჰბერონ.

**

რას ამბობენ ციფირები

ქ. თბილისის ხმოსანმა ი. სულაბერიძემ ქალაქის საბჭოს ერთ-ერთ სხდომაზედ ფრიად საინტერესო ციფირები გამოაქვეყნა.

ეს ციფირები მეტად ბევრს გვეუბნებიან, რომ უყურადღებოდ შეიძლებოდეს მათი დატოვება. პირიქით, საჭიროა ეს ციფირები ავალაპარაკოთ, როგორც თამამად და გაბედულად აალაპარაკა ხმოსან-

მა სულაბერიძემ და ამით ფარდა ახადა ჩვენი მეზობლების „ძმურ“ პოლიტიკას.

არავისათვის საიდუმლოებას არ წარმოადგენს, რასაკვირველია, ის ფაქტი, რომ დღევანდელი მესვეურნი საქართველოს ისტორიულ სატახტო ქალაქ თბილისისა ძმურად არ ექცევიან ქართველობას. მაგრამ ჩვენ დარწმუნებულნი ვიყავით, რომ უბრალო ტაქტიური მოსახრებით სომხები თავის მოქმედებაში ქართველების მიმართ, ცოტათი მაინც მორიდებას და ჯენტლმენობას გამოიჩენდნენ, მეტადრე იქ, სადაც ქართველ-სომხთა ინტერესები ერთმანეთზეა გადახლართული—ქალაქის თვითმართველობაში.

მაგრამ ცხოვრება სხვას ამბობს... და მისი გამომსახველი ციფრები და ფაქტები წინააღმდეგს გვიმტკიცებენ.

ყველას მოეხსენება, რომ ქ. თბილისის მუნიციპალურ ცხოვრებას მრავალი სხვა და სხვა გვარი დაწესებულებანი უძღვებიან. მათ შორის თვალსაჩინო ადგილი უჭირავს ყველა ჯურის საავადმყოფო დაწესებულებათ, სადაც მრავალი მოსამსახურე პირი ირევა, რომელნიც ხელმძღვანელობენ ამ ფრიად სერიოზულ დარგს - ქალაქის მცხოვრებთა ჰიგიენას და ჯანმრთელობას.

აშკარაა, რომ ამ დიდ საქმის სათავეში და მის მუშაკთა წრეში მცოდნე, გამოცდილი ხალხი და მოსამსახურე პირი უნდა იყოს. ე. ი. მცოდნე ექიმები, გამოცდილი ფერშლები, ფარმაცევტები, ავადმყოფების მომვლელნი.

ქართველობა ამ მუშაკთა მხრივ მეტად მდიდარია და ამიერ-კავკასიაში პირველი ადგილიც უჭირავს. საქართველოში და თვით ქ. თბილისში მრავლად მოიპოვებიან ნიჭიერი, განათლებული და გამოცდილი ექიმები, ფერშლები, ფარმაცევტები და სამედიკო დარგში სხვა მომზადებულნი პირნი. ამიტომ ბუნებრივი იქნებოდა, ქალაქის საავადმყოფოებში შესაფერისი ადგილიც დაეჭირათ. მაგრამ, როგორც ვამბობდით, სინამდვილე სულ სხვას გვეუბნება და ფაქტებიც წინააღმდეგსა. აი რას ამბობენ ციფრები:

თბილისში საქალაქო სამსახურში სულ 5 ნ ექი-
მია—მათ შორის მარტო 6 ქართველი.

თუ რომელიმე საავადმყოფოს ავიღებთ, მაგალითად, უფრო მოზრდილ და თვალსაჩინოს, „ქალაქის საავადმყოფოს“, სადაც მოქცეულან ზუბალაშვილის, არამიანცის, სამშობიარო და გადამდებ სენის საავადმყოფონი, ეს უკუღმართობა უფრო თვალში გვეცემა.

ამ საავადმყოფოებში 175 მოსამსახურე პირია: ექიმები—20, მათ შორის ქართველი 2.

ფერშლები, ბებიები და სხვა—32; ქართველი 1.

მომვლელნი, წერილი მოსამსახურე პირნი 120; ქართველი 8.

ფარმაცევტი 3; ქართველი 1.

სულ 175: აქედან ქართველი 12 კ.

ისიც უნდა დაუმატოთ, რომ წარმოიდგინეთ ზუბალაშვილის განყოფილებაში, რომელზედაც ამ ცნობილ ქართველ ფილანტროპმა 150,000 დახარჯა 34 მოსამსახურეში 1 მომვლელი („სიდელკა“) ქართველი ქალიც კი არ მოიპოვება.

თუ კი ამ დარგში, სადაც ქართველობა დახელოვნებულია, ასეთი მიკროსკოპიული პროცენტია მოსამსახურეებისა ქალაქის ერთ-ერთ თვალსაჩინო დაწესებულებაში, სხვაგან რაღა უნდა იყოს, იქ ან უფრო მცირეა ქართველების რიცხვი, ან სულ არ მოიპოვებიან.

მაშ რას ამბობენ ეს ციფრები?

ყოველ შემთხვევაში არა „მორიდებაზედ და ჯენტლმენობაზედ“ სომხებისა, არამედ თავალებულ და დაურიდებელ ვიწრო და უჭკუო შოვინიზმზედ.

ვამბობ უჭკუო, რადგანაც ვფიქრობ, რომ ასეთი მოპყრობით ქართველებისადმი სომეხ შოვინისტთა ბანაკის მხრივ, ქ. თბილისის ზრდა-განვითარება და მისი ბედნიერი მომავალიც მეტად საეჭვოა.

თბილისის მუნიციპალური საკითხი, ხომ „სომეხთა საკითხი“ არ არის, რომლის გამგებლობაში ქართველობას წილი არ უდევს. მაგრამ რაც შეეხება საქართველოს დედა-ქალაქის მუნიციპალურ და სხვა მის საჭირობოროტო საკითხებს, აქ რასაკვირველია უქართველებოდ ვერაფერი სახეირო ვერ გაკეთდება.

და ამიტომაც უჭკუოა ის პოლიტიკა სომეხ შოვინისტებისა, რომელიც განზრახ მეცადინეობს საქართველოს ეკონომიურ-კულტურულ და პოლიტიკურ ცენტრის ცხოვრებას ქართველები ჩამოაშოროს.

სწორედ ამას ამბობენ და ამტკიცებენ ზემო მოყვანილი, ხმოსან სულაბერიძის მიერ გამოქვეყნებული, ციფრები.

კვლავინდებურად ჩავიწერთ და ჩავისახავთ ამ „ძმობის“ ნიშნებს სომხებისას, მომავალში გამოგვადგა.

ეკალი.

კოოპერატივის მუშაკ- თა დაჯილდოება

უკანასკნელ დროს ჩვენში ჩქარი ტემპით იზრდება ყოველგვარი კოოპერაცია, როგორც საკრედიტო, ისე მომხმარებელი და გამსაღებელიც. ამ დარგის ორგანიზაციები, როგორც ეკონომიური ხასიათის საკულტურო დაწესებანი, მეტად განსხვავდებიან იმ, განსაკუთრებით საკულტურო დაწესებთან, რომელიც ემსახურება მაგ. ქ. შ. წ. კ. გ. საზოგადოება, სკოლები, ბიბლიოთეკები, თეატრები და სხ. თუ უკანასკნელნი ითხოვენ მეტად დიდ ხარჯს და, განსაკუთრებულ ბიუჯეტის უქონლობის გამო, იძულებულნი არიან ქველმოქმედებაზედ დაემყარნენ,—კოოპერაცია თვით არის შემქმნელი მატერიალური ღირებულობისა და მისი დამყარება საქველმოქმედო ნიადაგზედ—ყოვლად შეუფერებელი მოვლენა იქნებოდა. პირველ ხანებში, როცა რომელიმე კოოპერატივი ფებმოუმაგრებელია, როდესაც ხალხი უნდობლად უყურებს მას, ინტელიგენცია მოვალეა თავისი ცოდნით, გამოცდილებით დაეხმაროს და ხელი შეუწყოს მისი ყოველმხრივი მომაგრებისათვის; მაგრამ, როდესაც ოპერაციები იზრდება, როდესაც საკრედიტო საქმე ბევრჯელ იმდენად რთულდება, რომ ყოველდღიური შრომა სჭირია, როდესაც მომხმარებელ ან გამსაღებელ ამხანაგობას აუცილებლად უხდება გამუდმებით მოქმედება და ამით ყველა ეს დაწესებულებანი იგებენ მატერიალურად,—პირველ საზრუნველ საგნად უნდა გახდეს დაჯილდოება იმ პირთა, რომელნიც საქმეს აწარმოებენ. ეს პირველი მცნება უნდა იყოს ყველა კოოპერატივისა, რომელსაც სურს დაინტერესოს ყველა გარშემო მდგარი და საქმე წინ წასწიოს. ყველა შრომა დაფასებული უნდა იყოს კოოპერატივში, რომ ფასის ამღები თავის თავს მოვალედ და პასუხისმგებლად გრძნობდეს. საქველმოქმედო შრომა დროულია, ნებაყოფლობითაა განსაკუთრებით და ვერავის მოსთხოვთ—გინდა თუ არა იმუშავეო; და თუნდაც არ იმუშაოს, ვერც საყვედურს ეტყვი, და საქმესაც ისე არ დაუშავდება. მაგრამ როდესაც სასყიდელს აძლევი, ადამიანი ერთი ზნით გადაბმულია საქმის წარმატების ინტერესებთან და მეორე ზნით იგი მოვალე ხდება განსაზღვრული დრო და ენერჯია მოახმაროს იმ

საქმეს, რომლისთვისაც ჯილდოს იღებს. ეს მით უფროა საჭირო, რომ ბევრგან, როგორც თვალყურს ვადევნებთ, მეტად ჩქარა იზრდება ოპერაციები, საქმე თავისით იზრდება, მაშასადამე უფრო მეტ თავისუფალ ხალხს, უფრო მეტად უნდა სხვა რომელიმე ლუკის მომცემ შრომისაგან არ განთავისუფლდა ადამიანი, იგი იმავე გულმოდგინებით ვერ შესწირავს თავის დროს—კოოპერატივის კეთილდღეობას. ინტერესები კოოპერატივისა და ყოველი მის მუშაკისა და ამხანაგისა მჭიდროდ უნდა იყოს გადაბმულნი ერთი-ერთმანეთზედ რომ კოოპერაციამ საქველ-მოქმედო და მაშასადამე გამრყენელი ხასიათი არ მიიღოს. უნდა ყოველი ამხანაგი გრძობდეს, რომ კოოპერაცია თანამშრომლობაა საერთო ინტერესების დასაცავად და არა ერთი ნაწილის გაბედნიერება სხვისი ნაოფლარით. და თუ დასაგმობია მითვისება მუშაკის შრომისა კერძო პირთაგან, ისევე დასაგმობია მისი მითვისება ამხანაგობისაგან. კოოპერაცია განსაკუთრებით სამართლიანობის პრინციპზედ უნდა იყოს აგებული, რომ უსიამოვნობას და შეუღლს არა ჰქონდეს ამხანაგთა შორის.

ყველა ზემოაღნიშნული მაშინ უფრო ნათელი ხდება, როდესაც საკოოპერაციო მოქმედება გასცდება პირველ დაწესებით ხანას და მისი ვითარება ყოველდღიური ხდება; როდესაც კოოპერატივის ხელმძღვანელობა და სულის ჩაბერვა კი აღარ სჭირია, არამედ გაბმული, სისტემატიური მუშაობა; როდესაც იგი უკვე გაცილებულია აბსტრაქტულ იდეათა საზღვარს, და პირდაპირ მატერიალურ და კულტურულ ღირებულებათა შემქმნელ იარაღად იქცევა ხოლმე.

ამიტომ ჩვენ მოვიწვევთ ყველა კოოპერატივების ხელმძღვანელთ, უკუაგდონ ქართულ საზოგადოებაში გამეფებული აზრი—ქველმოქმედებისა და ხალხში გაამაგრონ რწმენა ყოველგვარი მუშაობის დაფასების საჭიროებისა. ეს პრინციპი, მართალია, ისეთი პოპულიარული არ არის, როგორც „ქველმოქმედური ქართული მოღვაწეობა“, მაგრამ იგი გაცილებით უფრო საღია და ნაყოფადაც მოჰყვება ნამდვილი საქმის კოოპერატივების შექმნა-განვითარება, რაც ნამეტნავად ეხლაა საჭირო ჩვენთვის და არა მარტო დაარსება ისეთი „საკულტურო ბუდეებისა“, რომლებშიც ბარტყების მაგიერ—ცარიელა ბურტყლები ეყაროს.

ყველა ეს, საანბანო კეშმარიტებადაა ცნობილი იქ, საცა კოოპერაცია განვითარებულია, მაგრამ ჩვენში, საუბედუროდ, როგორც ეტყობა, კიდევ

ძლიერად არის გაქვნილი პაერი უნიათო ქველმოქმედური სულით, რასაც ამტკიცებს თუნდ თელავის და ზოგიერთი სხვა ადგილების საკოოპერაციო ამბები. ჩვენ ვაფრთხილებთ ამხანაგობათა ხელმძღვანელთ და მესვეურთ, არ აპყენენ ყოველგვარ მჯღაბნელთა და უსაქმურ „დამსწრეთა“ ზღაპრებს და კეთილსინიდიერი მუშაობაში ჯილდოს მოთხოვნა სათაკილოდ არ მიიჩნიონ. პირიქით, ვისაც სურს და მართლა გულითაა მოწადინებული, დაუმტკიცოს ხალხს კოოპერაციის დიადი მნიშვნელობა — ის ყოველთვის იმის ცდაში უნდა იყოს, რომ რეალურად დააინტერესოს ყველა ამხანაგი და მომუშავე. მარტო მაშინ შეიძლება კოოპერაციამ ნამდვილი მოქალაქობრივი სული დაბადოს და რეალურ ძალად იქცეს ჩვენს ცხოვრებაში.

კოოპერატორი.

ეროვნული უძლეობა და მისი სამი სახე

IV

პირველ წერილში, ჩვენა ვსთქვით რომ, თუმცა ტერიტორია, როგორც ენა და ზნე ჩვეულება, არ არის ერის ორგანიული თვისება, ურომლისოდაც ერს არავითარი სახით არსებობა არ შეუძლია; მაგრამ ის სივრცე, რომელზედაც მას მრავალი ასეული წლის განმავლობაში უშენებია თავისებური კულტურა, აუცილებელი და ერთი მთავარი შესაძლებლობა არის, რომ ერმა იურიდიულად იარსებოს. ამის ნათელსაყოფად გაკვირვებით რამდენიმე მაგალითიც მოვიყვანეთ, მაგრამ მცირე მაგალითების რიცხვი არ არის საკმარისი ისეთი რთული საკითხის გადაწყვეტისათვის, როგორც არის ერისა და ეროვნული ტერიტორიის ურთიერთობის საკითხი, რისთვისაც ნებას მივცემთ ჩვენს თავს ამ საკითხს უფრო ვრცლად შევეხოთ და ჩვენ მიერ წამოყენებული დებულება შეძლებისა დაგვარად დავასაბუთოთ. ამ მიზნით კვლავ მოგვიხსდება მოკლე ისტორიულ განმარტებას მივმართოთ.

ამ საკითხის ვრცლად გაშუქებაზედ არ შევჩერდებოდით, რომ მას დღეს განსაკუთრებული ყურადღება არ ჰქონდეს მიქცეული ჩვენი საზოგადო-

ების მრავალ ჯგუფისა, რომლებიც ერთგვარი წინადაუხედავი პირდაპირობით სწყვეტენ ესოდენ რთულ და დიდმნიშვნელოვან საკითხს, როგორც არის ეროვნული ტერიტორიის შენარჩუნება ამ მხრივ ჩვენს წერილს გარკვეული მიზანი ჰქვია.

კერძო საკუთრების აღორძინებამ გადამწყვეტი გავლენა იქონია უფლებრივ ინსტიტუტების შექმნაზედ; თუმცა არ შეიძლება უარყოფილ იქმნას არსებობა რაიმე უფლებრივ ნორმებისა, საკუთრების ჩასახვამდისაც, მაგრამ ყოველივე ამგვარ უფლებას ირაციონალური ხასიათი ექნებოდა, რადგანაც ობიექტი უფლებისა გამოურკვეველი იყო. და უფლების ფარგლებში განიზომებოდა ფიზიკური ძალის სიდიდით. ამგვარი უფლებრივი პრინციპი ცხადია, განსაკუთრებული სიძლიერით განმტკიცებული იმ ხანაში იქნებოდა, როდესაც რაიმე მუდმივ კავშირზედ ლაპარაკიც კი ზედმეტი იქნებოდა და ყოველივე დროებით ჩასახული კავშირი ირღვეოდა იმ საჭიროების აღსრულებასთანავე, რომელიც იწვევდა კავშირის დაარსებას, მაგრამ რაკი ადამიანი კერძო საკუთრების შემეცნებამდის მივიდა, მუდმივი ან ხანგრძლივი კავშირის დაარსების აუცილებელი საჭიროებაც ცხადი გახდა; საკუთრებათა ინსტიტუტებისათვის აუცილებელი იყო საზოგადოების სანქცია, დაკანონება, რათა თავიდან აცილებული ყოფილიყოს ყოველივე ქონებრივი არეგ-დარევა. ამ ნიადაგზედ შეიქმნა ზეარსი რეგლამენტი, განსაზღვრა ინდივიდისა და ინდივიდთა ერთ-ერთ შორის დამოკიდებულებისა, რომელსაც ბეჭდათ მთელი ოჯახისა, თემისა ან მოდგმის ზნეობრივი სანქცია ედო. ნება გაზოგადდა, კოლექტივად იქცა და შეუდგა პიროვნებათა უფლებრივ „გამიჯვნას“, რასაც სარჩულად დაედო განყენებული პრინციპი „საზოგადოების ინტერესი“.

საკუთრების გარდა, კავშირთა ჩასახვას ხელს უწყობდა მეორე პრინციპი „სისხლით ნათესაობისა“, რომლის აუარებელ ნაშთებს დღესაც ვხვდებით, ყველგან და უწინ ხომ მეტი სიძლიერით იყო ფეხმოდგმული საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. გუნტერი და ზიგფრიდი ფიციციბიან ერთმანეთს დაურღვეველ ერთგულებაში და სისხლის შილებით განამტკიცებენ მჭიდრო კავშირს გერმანელთა მითიური გმირები. თუ რამდენად პრინციპი „სისხლით ნათესაობისა“ ხდებოდა იმპულსად ამა თუ იმ მორალური შეხედულების შექმნაში, შემდეგ წერილში ვიტყვით, ეხლა კი დავსძენთ რომ სისხლის ნათესაობას იმდენად დიდი

მნიშვნელობა ჰქონდა, რომ იგი, უმეტეს ნაწილად განსაზღვრავდა ჯგუფთა შორის დამოკიდებულების ხასიათს. მეტი კიდევ, ეს პრინციპი აკავშირებდა პიროვნებას პიროვნებასთან, ოჯახს ოჯახთან. მხოლოდ საკუთრებამ ეს დაახლოვება მეტის სიძლიერით განამტკიცა, რადგანაც მისტიურ ნათესაობას რეალური ნიადაგი მოუწახა და მით შესაძლებელი გახდა, რომ ქეშმარიტი და მკვიდრი კავშირი დამყარებულიყო. მაგრამ იმის მიზეზით, რომ საკუთრება ინდივიდუალური კი არა, თემური იყო, რომელზედაც ვრცელდებოდა მფლობელობითი უფლება კოლექტივისა და არა პიროვნებისა, — შესაძლებელი შეიქმნა საერთო ტერიტორიაზედ ლაპარაკი რადგანაც თემური საკუთრება ისეთი ინსტიტუტია, რომელშიაც თავსდება მთელი საზოგადოებისა და კერძო პიროვნების ქონებრივი ინტერესები და ვიმეორებ ამ გვარმა ფორმამ საკუთრებისან წარმოშობა შემეცნება „საერთო ტერიტორიისა“. თუმცა შემდეგში თვით ეს ფორმა საკუთრებისა თითქმის ძირი ანად შეიცვალა.

მუდმივი სადგომების შექმნასა და მიწის საკუთრებასთან ერთად იშვა იდეა უფლებისა და მოდგმისა მამამთავარი ხდება მიწის მესაკუთრედ, — ის მკარცველთა ბრბოს წინამძღოლი კი არ არის მარტო მას უკვე უფლება აქვს იმ პირების განსჯა-გაკითხვისა, რომლებიც ცხოვრობენ იმის „სამფლობელოს“ საზღვრებში და ამ გვარ ძირითად შეცვლას თანა სდევდა ჩასახვა სახელმწიფოებრივ ფორმებისა თანამედროვე სახით.

ტერიტორიალური უფლებრივი გამიჯვნა თანდათანობით ხდებოდა; ცხადია ამ გვარ უფლებრივ დიფერენციაციას, სახელმწიფოებრივ ინდივიდუალობის განმტკიცებას ძლიერ ღრმა დამოკიდებულება ჰქონდა მთელი იმ რიგ ობექტიურ პირობებთან, რომელშიაც უხდებოდა ზრდა-განვითარება ამა თუ იმ ერს, რისი მაგალითებიც ჩვენ მესამე წერილში ვუჩვენეთ რომაელთა და ელლინთა კულტურის გაკვრით შედარების დროს. მაგრამ რა გინდ მრავალფეროვანი მოწინააღმდეგე პირობები უნდა იწვევდნენ ორი რომელიმე ეროვნების უფლებრივ შემოქმედებას, მიზანი მაინც ერთია, რადგანაც უფლებრივ შემოქმედებისათვის შაბლონი ერთია, სახელდობრ — პიროვნებათა ნების განსაზღვრა საზოგადო ინტერესების სასარგებლოდ და საკეთილდღეოდ... ასეთი არის შინაური უფლებრივი შემოქმედება, მოქცეული განსაზღვრულ გეოგრაფიულ საზღვრებში, სავალდებულო მხოლოდ იმ პირთათვის, რომლე-

ბიც სცხოვრობენ ამ სივრცეზედ. პრუსიის კაროლი ატარებს ღირსებას გერმანელთა იმპერატორისას და არა გერმანიის იმპერატორისას, რადგანაც ეს ცხადი უზურპაცია იქნებოდა სხვა შემთხვევაში სახელმწიფოების პოლიტიკურ და ეკონომიურ უფლებებისა, ა იტომ ამბობს პროფეორი ივენსი, — უზენაესი უფლება გერმანელთა იმპერატორისა უფრო მიაგავს უფლებას ტომის უფროსისას, რადგანაც იგი არის მთავარი გერმანელ სახელმწიფოებისა, მხოლოდ ტერიტორიალური უფლება კი მას მხოლოდ და მხოლოდ პრუსიის საზღვრებში აქვსო.

თუ რამდენად უფლება გადაკვანძულია საკუთრებასთან ეს იქიდანაც სჩანს რომ ყოველივე ერს თავის განვითარების ისტორიულ ხანაში აქვს თავისი საზომი იმისა, თუ რომელი მოქალაქე უნდა ითვლებოდეს უფლების მქონედ და ჩვენ ვხედავთ, რომ ამ უფლებათა განსაზღვრაში მთავარ როლს თამაშობს პრინციპი კერძო საკუთრებისა. გავიხსენოთ რომაელთა, ელლინთა, გერმანელთა სოციალური კლასები და დავინახავთ, რომ უფლებათა განწესრიგება პირდაპირ დამოკიდებულებაშია იმისაგან, თუ რომელი კლასი, წოდება, როგორ საკუთრების ერთეულს წარმოადგენდა, მაგრამ საკუთრება შინაურს უფლებრივ შემოქმედებას კი არ განსაზღვრავდა მარტო, იკივე საკუთრება ედებოდა სარჩულად გარეულ პოლიტიკასაც, რასაც დავინახავთ თუ კი გავიხსენებთ რომაელთა დამოკიდებულებას სხვა ლათინთა ტომის ჯგუფებთან.

ისტორიულ მაგალითებს რომ თვალი გადავაფლოთ და დაუკვირდეთ დღევანდელი სახელმწიფოების შინაურ უფლებათა განწესრიგებას, იძულებული ვიქნებით ვაღვიაროთ, რომ უფლებრივი ფორმები ყოველი სახელმწიფოსი გამოწვეულნი არიან, „სოციალური ინტერესით“ და წარმოადგენენ ემდენად რეალურ ძალას, რამდენადაც არ სცილდებიან იმ გეოგრაფიულ საზღვარს, რომელშიაც სცხოვრობს ერი, მისი შემქმნელი. ამ მხრივ უფლება, როგორც ნაყოფი ეროვნული ერთეულისა მომწყვდეულია იმავე ეთნოგრაფიულ საზღვრებში, როგორც ერი, რადგანაც უფლება, როგორც ტრანსცენდენტი არ არსებობს. განაშორეთ უფლება სივრცეს, უფლება იურიდიული, და იგი ცხად ფიქციად იქცევა, რადგანაც უფლება გულისხმობს ვალდებულებას. ვალდებულება კი მიმართულია „ვინმესადმი“ ან „რისადმი“; ვალდებულება აბსოლუტისადმი ეს რელიგიური ვალდებულება არის, და იგი ლახავს გეოგრაფიულ საზღვარს, მაგრამ ვალდებულება იური-

დიული, კანონმდებელი შეშეცნება არის და ამიტომ ვამბობთ, რომ იგი აუცილებლად მომწყვდევლია სივრცეში. ასე რომ მთელი რიგი ეროვნულ უფლებათა თავის დღეში ვერ გასცილდება მის გეოგრაფიულ საზღვრებს ისე, თუ არ იქნა დარღვეული უფლებანი მეორე მისსავე მსგავს ეროვნებისა, მაგრამ ძლევა მოსილი კანონი ია უფლება მხოლოდ ერის კუთვნილი სივრცეზედ არის.

შეშეცნება ეროვნებისა—ამბობს იგივე ევანსი— აუცილებლად გულისხმობს მუდმივ და განსაზღვრულ გეოგრაფიულ საზღვრებს. შეიძლება მოხდეს ცვლა ხასიათისა, ზნე-ჩვეულებისა მცხოვრებელთა შორის; შეიცვალოს ფორმა მართველობისა, როგორც შედეგი იმიგრაციისა და რევოლუციისა; კერძო პირები და ოჯახები შეიძლება გაჰქონენ, მაგრამ ერი კვლავ განაგრძობს არსებობას განსაზღვრულ ტერიტორიალურ საზღვრებში და არ ირღვევა სხვა ელემენტების შერევით. ალბად პატივცემულ პროფესორს მხედველობაში ერის უფლებრივი არსებობა ჰქონდა, როდესაც მიგვითითებდა გეოგრაფიულ საზღვრებზედ, რადგანაც არ შეიძლება არ სკოდნოდა მას, რომ ერი არსებობს ტერიტორიის გარეშეც; როგორც მაგალითად ებრაელები. ასე რომ, თუ პროფესორს ევანსს გავყვებით, აუცილებლად იქ მივალთ, საიდანაც ჩვენ ჩვენი მთავარი დებულება გამოვიყვანეთ, რომ ერის უფლებრივი არსებობა მხოლოდ და მხოლოდ მაშინ არის შესაძლებელი, თუ კი არსებობს მთლიანი სივრცე გეოგრაფიული საზღვრებისა, რომელთა შორის ერს შეეძლება თავისუფალი და ყოველ მხრივი შემოქმედება.

ჩვენ ზემოდ ნაჩვენებ მაგალითებით მხოლოდ იმის გარკვევა გვინდოდა თუ რა წესით მოხდა ჯერ ერთი ეროვნებათა ტერიტორიალური განკერძოება და მეორე, ნათელ გვეყო სინამდვილე იმ დებულებისა, რომ უფლებრივი ინსტიტუტების ჩასახვა შესაძლებელი იყო მხოლოდ მის შემდეგ, როდესაც კერძო საკუთრება მოძრავ ნივთებს გარდა მიწაზედაც გავრცელდა, როდესაც ოჯახმა, ნათესავთა კავშირმა, ან. ეროვნულმა ჯგუფმა ფეხი დააღვა განსაზღვრულ სივრცეს და მას თავისი საკუთრება უწო-

და, ამ მიზნით შევეხეთ უფლების ხასიათს საზოგადოთ. შემდეგ წერილში შევეხებით ტერიტორიის მნიშვნელობას საერთოდ ეროვნულ თავისებურ კულტურის განვითარებაში და ვეცდებით გამოვიკვლიოთ დამოკიდებულება ერსა და მის მიერ ისტორიულად შექმნილ ტერიტორიის შორის, ეხლა კი დასასრულ, თავს მოუყრით უკვე თქმულს, რათა სისტემა შემდეგი განმარტებისა მას მჭიდროდ დაუკავშირდეს:

ეროვნულ მთლიანობის შექმნაში ორი ფაქტორი მოქმედებდა: პრინციპი სისხლის ნათესაობისა და კერძო საკუთრება. პირველი ჰქმნიდა მისტიურ მთლიანობას და ისტორიის სიგრძეზედ ვხედავთ თუ რა სიძლიერით მოქმედობს ეს პრინციპი ტომთა და ეროვნულ ჯგუფთა ურთიერთობაში, განსაკუთრებით მის შემდეგ, როდესაც ეროვნულმარეღიგებმა დაადასტურეს იგი. კერძო საკუთრებამ, როგორც ზევითა ვსთქვით მოუწახა რეალური ნიადაგი ნათესაობას და განამტკიცა იგი სივრცეში; მანვე შესაძლებლად გახადა წარმოშობა სახელმწიფოებრივ ფორმებისა, რომელთა თანდათანობით განვითარებამ შედეგად მოგვცა დღევანდელი ნაციონალური ერთეულები და ამ რიგად კერძო საკუთრებაში ისალება მიზეზი ჯერ ერთი უფლებათა ჩასახვისა და მეორე ეროვნულ ტერიტორიათა გეოგრაფიულად გამოყოფისა. ამისათვის, როდესაც რომელიმე ერზედ ვლაპარაკობთ თავის თავად ვგულისხმობთ სივრცეს, რომელზედაც იგი არსებობს, მოქმედობს და ჰქმნის სხვა და სხვა ღირებულებას, არა როგორც ინდივიდი, არამედ როგორც კოლექტივი, განსახიერებული ენაში, ზოგად ჩვეულებებში და უფლებაში.

ასე რომ ერის იურიდიული არსებობისათვის აუცილებელი არის კომპაქტური სივრცე, რათა მან თავისუფლად აშენოს უფლებრივი შენობა, რომელშიაც იგი ჩააქსოვს განსაკუთრებით მას, რაც უფრო აუცილებელი არის ყოველ მხრივი შემოქმედებისათვის.

შალვა ჯ - ძე.

ნ ა რ ე კ ი

ფუტკრების სიმღერა. აქამდის უკვლამ იცოდა, რომ ,,ტიუ, ტიუ, ტიუ“-ს წიწილები თუ იძახდნენ და უვა, უვა, უვა“-ს კიდევ უვაუები. მართლაც, ხოცა ამბობდა, რომ ბაუაუებიც ასე უაუებენ: ,,უვა, უვა, უვა“, მაგრამ ეს... უურხეა დამოკიდებულაა, იძახდნენ შეარუნი. თურმე ხუ იტუვით კია, ტიუ, ტიუ და უვა, უვა-სა ქუთაისში ფუტკრებიც ,,მღერაინ“. იქნება მკითხველს გაუკვირდეს ასეთი ამბავი, მაგრამ ნობა ფრად კონბუ-ტენტოვან წყაროდან მაგვეყვას: „სასოფლო გაზეთი“ № 22. მუფუტკრების ანბანი:

ნამთავარა ნყარი გამოსვლის შემდეგ სკაში იხეკება ახალგაზრდა უხუსი დედა, რომელსაც შუშები არ ანუბენ დახარჩენი სადედეების დანგრევას და შიგ შეოფი, გამოსასვლელათ მომზადებული ახალგაზრდა დედების დახოცვას; მაშინ ნამთავარა დედა შორთავს სიმღერას ამ ხარით: „ტიუ-ტიუ-ტიუ“. რაკი გაიგონებენ სხვა გამოსასვლელათ დამთავრებული ახალგაზრდა დედები ამ სიმღერას, შეშინებულიები აღარ გამოდიან ფიჭიდან, შიგ რჩებიან და თითქოს შასუსს აძლევენ თავის უფროს დასო, შორთავენ სიმღერას — უაუებენ: „უვა-უვა-უვა“.

სწორედ ამისთანა ამბავზედ იტუვიან ხოლმე ჩვენში: რამდენი ფუტკარი ჭყავსო. თუმცა ეს შეშინდარი მოსაზრებაა: თუ კი ,,გ. შ.-ს“ შეუძლიან დაბადებულ ფუტკრის სიმღერისა და დაუბადებულ ფუტკრის უაუების გაგონება, რატომ ამ ფუტკრებს არ შეუძლიანთ უაუინიც და სიმღერაც. თუ დაფაცდით, დარწმუნებულნი ვართ, თარზე ბაი-აებსაც დაუკრავენ და ქაღალტან დენკანის პლასტიურ ტეკვასაც გვანახებენ. გზა მიეცით ამ სუფსარეისტებს.

უთვლო ავტომობილი. ბერლინში, ამას წინად გამოსცადეს ერთ გერმანულ ინჟინერისაგან გამოგონებული მატარებელი, რომელიც, თვლების მაგიერ მარხილზედ არის გამართული. მატარის საშუალებით, მარხილის ფეხები რიკრიკობით იწევიან მაღლა და წინ გადიწევიან ჭყერში ამგვარად მთელი ავტომობილი, ,,მიაბიჯებს“ წინა, აღმანივით-ეს გამოგონება შით არის უფრო საუურადღებო, რომ მისთვის აღმართ-დაღმართი არ არსებობს, რადგან მისი ,,ფეხი“ არა სხდტება გზაზედ თვალისავით და საკორავები არა სჭირია.

ამბობენ, ახლო მომავალში, იგივე ინჟინერი აბორებს ამ ფეხიან ავტომობილს თანა ისეთი ფეხი გაუკეთოს, რომელთა მოძრაობა ემკზავსებოდეს ცხენის ფეხთა მოძრაობას და ჩვენ მოწამენი ვახდებოდ... რკინის და ფოლადის ცხენებს აბამდნენ მსგავსი კტლში.

ჩვენი ფოსტა

ქინციკიძეს: „...არ ძალმძის მუზა მოვიხმო, ავაფლერვინო (?) გიტარა...“

შერე ამ სიტყვაში ვინ გატანს ძაღს; რაზე ეწვალები ან შენ, ან ჩვენი რას გვერჩი?

მ ც--ს: ...ერთი ხანია გიმნაზია გაუთავვე და შინდა რამე საქმეს მოვეკიდოვო — გვწერთ. გიმნაზია გათავვეთ და არ იცით რომ კლდე ცუდი ხელმოსაკიდია.

ც-ცის: ...აბა მარჯვენა ხელითა სცადეთ წერა, იქნება უფრო ჭკვიანური რამ გამოვიდეს.

ეურნალ „კლდის“ № 18-ში მოთავსებულ წერილისა „სახელმწიფო სათათბიროს კომედია“ და № 19-ში დაბეჭდილ წერილისათვის — „საშინელი უბედურება“ (ტირიფონის შესახებ) რედაქტორი პასუხისგებაშია მიცემული, 1034 და 152 მუხლის ლის ძალით. პირი საბრალმდებელია ოქმისა მას უკვე ჩაჰბარდა 27-ს თიბათვეს.

რედაქტორ-გამომცემელი
რ. გაბაშვილი.

ჩვენ მანდილოსანთა საურადღებოდ! წინდის საქსოვი მანქანები

ჩვენ სოფლებში ბევრი კურთხეული ხელისაგან მოქსოვილი კარგი წინდა იშოვება და ბევრ შემთხვევაში იგი საბაზროდაც გამოაქვთ. ექვ გარეშეა, რომ ხშირად კარგი ხელოსანი ძლიერ მაგარსა და ლამაზ წინდას მოქსოვს, მაგრამ ჩვენ ამ ჯამად ვცხოვრობთ მანქანის საუკუნეში, როდესაც სიჩქარეს უმთავრესი ყურადღება უნდა ჰქონდეს მიქცეული.

ამ მიზნით საუკეთესო ინგლისიურ ქარხანას დავამზადებინეთ წინდის საქსოვი მანქანები, რომელნიც საუკეთესო ღირსებისანი არიან და ძლიერ ხელ მისაწდომი.

ასეთ მანქანებს დიდი მნიშვნელობა აქვთ, რადგან ჩვენში ბევრი ფირმა ფასის ნაწილ-ნაწილ გადახდით ჰყიდის ასეთ მანქანებს და მის შემძენს ხშირად თითო ცალი 120 მანეთი უჯდება.

ჩვენ შეგვიძლიან მსურველთ მივაწოდოთ ორი ტიპის მანქანა.

„ს ა ნ“ № 1 84 ჩხირით ცილინდრის დიამეტრი 4 1/2 დიუმი, ყოველივე თავის მოწყობილებით, ჩვენში ჩაბარებით—**მარტო 65 მანეთი.**

ჩვეულებრივად მანქანის ცილინდრი 84 ჩხირიანია, მაგრამ თუ გსურთ ძლიერ წმინდათ მოქსოვა შეგიძლიანთ აიღოთ ცილინდრი:

108 ჩხირით.	მაშინ მანქანა დაგიჯდებათ	70 მანეთი
132	„	74 „
160	„	78 „

„ნიტოლი“ № 2, 84 ჩხირით, ცილინდრის დიამეტრი 3 1/2, 3 3/4 და 4 1/4 დიუმი, ყოველივე თავის მოწყობილებით ჩვენში ჩაბარებით—**50 მანეთი.**

108 ჩხირით	მანქანა დაგიჯდებათ	55 მანეთი
312	„	60 „

წინდების და სხვა სამოსელის საქსოვი მანქანა № 3.

მაზე შეგიძლიანთ მოქსოვოთ აბრეშუმის, მატყლის და ბამბის ძაფით: პაიკები, ხელთათმანები, ბავშვების პერანგები, ფარდები, ბალიშის პირები და სხ. და სხ.

მანქანა ძლიერ გამოსადეგია პატარა საქსოვ ქარხნისათვის. 84 ჩხირით, სიგრძე 31 სანტიმეტრი, ყოველივე თავის მოწყობილებით, ჩვენში ჩაბარებით—**100 მანეთი.**

ჩვენგანვე შეგიძლიანთ გამოიწეროთ ჩხირები და მანქანის ყველა ნაწილები პირიან ფასებში, გამოწერილ მანქანასთან ერთად გამოიგზავნება ქართულად შედგენილი სახმარი დარიგება.

საქსოვი მატყლის და ბამბის ძაფი მსურველთ შეუძლიანთ შეიძინონ ადგილობრივ, რადგან უცხოეთიდან შემოტანილზე დიდი ბაჟი ადევს. მაგრამ იმ შემთხვევაში კი, როდესაც ფასს არ მოერიდებით შეგიძლიანთ ჩვენგან გამოიწეროთ.

ამ მანქანების გამოწერა შეგიძლიანთ პირდაპირ ჩვენგან შემდეგი მისამართით:

D. GHAMBASHIDZE et Co. 61. Mark Lane. London. E. O.

ან შემდეგი ადგილებიდან:

1. თელავი: შემნახველ-გამსესხებელი ამხანაგობა;	6. სამტრედია: ბ-ნი კ. კვანტალიანი;
2. კახი: (ზაქათალის ოლქი) ბ-ნი ილია კყონია;	7. ქრებალო: (რაჭა) საკრედიტო ამხანაგობა;
3. თბილისი: ბ-ნი ტრ. ლამბაშიძე, გოლ. პრ. № 6;	8. ოზურგეთი: აგრონომი ერ. ნაკაშიძე;
4. სად. ქარელი: თავ. დიმიტრი დიასამიძე;	9. ბათოში: ბ-ნი ლუკა ჩხენკელი თბილ. ქ. № 32;
5. ყვირილა: ბ-ნი იოსებ გუნცაძე;	10. ქუთაისი: ბ-ნი ისიდორე კვიციანიძე.

პატივისცემით: დავით ლამბაშიძე და ამხ.

სოციალ-დემოკრატიული საზოგადოებრივი და სალიბერალური გაზეთი

„იმერეთი“

ახალის რედაქციით და თანამშრომლებით.

მიიღება ხელის მოწერა 1914 წლისათვის. გაზეთის ფასი: ერთი წლით—7 მან. ნახევარი წლით 4 მან. ერთი თვით—80 კ. ცალკე ნომერი ერთი შაური.

ადრესი: Кутаисъ, редакция газ. „Имерети“.

ეოფელკვირეული სამხატვრო-საღიგობრივი, სათეატრო და საზოგადოებრივი შინაარსის სურათებიანი ჟურნალი „თეატრი და ცხოვრება“

ჟურნალს საგანგებო თანამშრომელ-კორესპოდენტები ჰყავს რუსეთსა და საზღვარ-გარედ. ჟურნალში თანამშრომლებენ ცნობილი მწიგნობარნი, მუსიკოსნი, დრამატურგნი, მკვლევარნი, და მხატვარ-ხელოვანნი. ჟურნალის ფასი: წლიურად 5 მ. ნახევარი წლით 3 მან. ცალკე ნომერი იორ შაური ფულის გადახდა ნაწილ-ნაწილადაც შეიძლება. ხელის მოწერა მიიღება ქართ. დრამატ. საზოგ. კანტორაში და იოსებ იმედაშვილთან („სორაბ-ნის“ სტამბაში).

1894 წლიდან 1914 წლამდის
საუკეთესო დგინოდ ითვლება დგინოდ
საზოგადოება „კახეთი“-სა

ტელეფონი: № 73 და 3—51.

თბილისი: გოგოლის ქუჩა 63 და ერევნის მოედანი.

განყოფილებანი: ბაქოში, ასხაბადში, ტაშკენტში, მოსკოვში, ბათომში, რასტოვში და სხ.

ელექტრო-მბეჭდავი სტამბა ს. ლოსაბერიძისა, მოსკოვის ქუჩა 5

